

บทละคร

เล่ม ๒

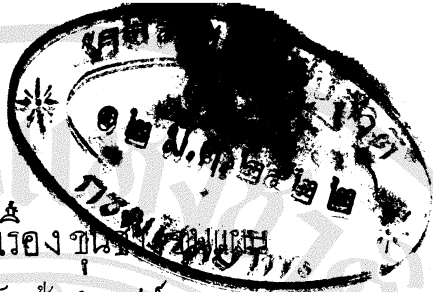
เสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน

ตอน ถวายพาทย์เล่น

(ประเพณีผู้อักษรปรุง)

วศ, ๑๒๕

โรงพิมพ์ศุภการจำรูญ

บทละคร เสาภา เรื่อง ชุนทรพราหมณ์

ตอน สร้อยฟ้า ทำเสน่ห์

(ประเพณีรู้ อักษร ประชุม คำเสภากรุงศรีอยุธยา)
ชุนทรพราหมณ์

ชุดที่ ๕

(ฉวิภาท อาณาณ แค้น)

ฉาก อย่าง ชุดที่ ๒ คดี

ละคร มี นาง สร้อยฟ้า ศรีมาตา

แต่ อีเม้ย อีโหม เตวี่ยน

รับ พระไวย

ร้อง โยนดาบ ๑ เจ้าหม่นไวยผูกใจไม้สวาคี เดิน

อาจไอ้อ่า กัดบ มาบ้าน คิดถึง สาว สร้อยฟ้า ขวรา ถถาน

อารมณ์ ร่านเสน่ห์ คนอง ใคร ครอง นาง เคื่อง ชุ่น ฉุน

ศรีมาตา เตะ พัง เกิดเฮะ มัน จะได้ อย่างไร บ้าง คั่น

เลขทอ

895.9112

เลขหน

1521 ขข

ค. 2

เลขทะเบียน

บ. ๑๒๒ ๖๙๐

น. ๕๐๒

เรื่อง ขุน ข้าง ขุนแผน

๕๓

เพิ่นเดินถึง ๆ ถึง หอกกลาง เห็นสองนางหันหลังวัง
ประชัน (ขับ) ศรีมาตาเจ้าก็คว่ำพานผ้าผัดศรีร้อย
ฟ้าล้มคหน้าเสียดเมียดถนัด ทำเซชวนม้วนล้มลง
จนกัน (เอง) เขอกะนั้นดีคะหม่อมไปดเชิญดู
เอาแขนกันร้อยไว้ไม่ให้เข้า ถ่มน้ำหมากน้ำพุ
เอาเมื่อนหัวหุ กระซิบดำอำปากน้ำหมากพุ โส่ถึบ
ให้ผัวดูเด่นตามที่ (ขับ) พระนายไวยเมตไปไม่ทันเห็น
หัวออกเห็นสิ่ง ๆ เตี้ยอึ่งมี เหลือบเห็นสาวศรีร้อยฟ้าหน้า
ปรานี่ล้มลงตรงศรีมาตานั่น ทิ้งโดดโกรธใจ
ดังไฟไหม้ ยืนขยับมือรววเอนตัวสั้น (เอง) เหม
ดูดูข้าดำตาเปนมัน ถึบเมียดกันหมิ่นเด่นเปนข้าไทย
มึงช่วยมาก็ยังตั้งข่มเหง จะกั้วเกรงลักนีกก็หาไม่
ฉาถ่มถุยทิ่มทำเด่นหน้าใจ มันยิ่งกว่ามึงได้ชเถย

มา (ขับ) ศรี มาดาว่า (เซง) อีฉันไม่ทันทำ
 พ้าผี เกิด วิบาก กรรมอะไร นี้นา เสร้เส้ง แก้ง พาด
 กต มารยา ทำ ต้ม ลง แดง ก็ หา ว่า ถิ่น ทำ (ไวย)
 เอ๊ะ เถียง อีก แดง เด่า อี เจ้า เด๋หึ ถิ่น แม่ สร้อย พ้าเซ
 คมำ ขว้า ยังโยโสโก หกไม่ ตก คำ อี มุสา บำรยา
 สมถ ถน เห็น แก่ คากตา โถง นิดไม่วั้น พุด สับ ปลับ
 ไม่น้อย อี สร้อย ถน จับ เซ่นได้ ถิ่น อี ถน กระตา วน
 โหย แต่ ถน มีช หมายถึง มึงดี วัน วิวาท กรวด ชิ่ง หึงสร้อย
 พ้า ตำระพัด จะตำ หล่อน ร้อย ดี มึงยุแยง แก้ง พ้อง
 จน ต้อง ดี แต่ เพียง น อี รยาไม่ หน้าใจ คอ หน้า คอ
 ตามา ขวิด ผิด ๆ ถูก ๆ จะ ผิด เนอ ถอ กระตุก หล่อน
 ถิ่นไหน มันมี ทำ บ้าง เลย จะ เคยใจ (ขับ) นอย
 ไม่ ดี ค้อน คตบ มา ขวั้น ๆ ยับ แดง แหก หลั่งไหล
 (ศรี มาดา) ช่วย หลาน ด้วย บ้าง ประไร คุณ ย่า เจ้า ขา

เรื่อง ขุน ช้าง ขุนแผน

๕๕

(ขัน) ทองประศรี ตโกนใหญ่ (เอง) ตะใจกู
ทำปากกล้า ไม่กลัวจนตัวดี ปากจัดหัดถ้อยน้อยไป
ฤา เขามัดมือโยงเชียนเจียนแปลนผัว ผัวเขาว่ากตัญญู
เกลี้ยงเปรี้ยง ๆ ค่ะ ถิ่นทำย่าย้อตวยฟ้า ฉาฉลัก
ได้ขอโดยเอาอีกตั้งเหวี่ยง (ขัน) ขุนพลว่า (เอง)
อย่าเลยคุณพี่ข้า (ขัน) ถูกถนัดกันพี่ศรีมาดา
พระไวยได้หวดมาจนย่อยยับ ถูกเมียศรีมาดาก็
หล่ายหนี ถูกขุนพลน้องชายก็หล่ายฉวย ศรีมาดา
วิ่งร้องเข้าห้องลับ ทองประศรีเดินหวนวิ่งไป
ประคองขุมขุนพลมาดำอิงบ้าน (เอง) มาคือ
หลาน ๆ กูทำอะไรให้ เมียมิ่งทั้งนั้นไป ไยมิ่งไม่
ดีกัน อ้ายต้นเคอะ อ้ายชาติชั่วกตัญญู เมียเลี้ยงน้ำหน้า
ขุนนางบ้า โสम्म อ้ายจอมเปรอะ หลับหูหลับตา อ้าย
บ้าเซอะ จมเงอะแปล่า ๆ อ้ายเมาเมื่อย (ขัน) พัก

พุม อัม หตาน มา อาน น้า (เอง) อ้าย รย้า หลง ไหล่

คัง ไก่ เขีย อ้าย จอง หอง ตัน อัง ผัด เมีย (ฉบับ)

น้า คา เรีย บ่น พถ่า แก ร้าไร อัม หตาน มา หน้า ห้อง

ยัง หมอง ช้า (เอง) คู มั่น ทำ ชุม พถ จน หลง ไหล่

(ฉบับ) ส่อน ปถอบ เข็ด น้า ตว พถาง ทา ไฟด จุง ชน

เคียงใหญ่ ให้ หตาน นอน ๗ ๔๐ คำ เจรจา

ฉบับ ๑ พ่อน้อง เด็ก เด็ก น้า พริก พถาย ชุม พถ

ค้อย ชน บน เคียง คุณ ย่า ไม่ กถ่า อ่อน พถ พถบ คำ ย่า

แสง ศัศัทร ทรวงสท่อน นึง ตรอง หมอง น้าใจ ๗ ๔ คำ

รของ สร้อย เพลง ๑ โอ้ ว่า พี่ ไวย น้อง ช่าย เขีย

ไม่เห็น เคย ว่า จะ เปน เช่น น้ ได้ หลง ส้าออย สร้อย พ้า

พา เขวไป เขาใส่ ใคตัก ถุม จริง ทุก สิ่ง อัน ไม่ ไต่

ถาม ขาราม เมา เข้า คน ผิด น้อง น้ คึด สงไสยใจ พรุนๆ

เรื่อง ชุน ช้าง ชุน แผลน

๕๗

พี่ เห็น จะ ถูก เถื่อน ที่ เถื่อน กล ควัน ดู หน้า ตา ฟา นัน ก็
มอม มัว ๗ ๕ คำ

(ชับ) ๑ น้อง พี่ ศรี มาตา คู้ อา โดย พี่ โดย ก็
รัก ใคร มี ไข่ ชั่ว ยัง ถูก หวาย ออก ดาย ไป ทั้ง ตัว ช้าง
คุณ ย่า กลับ ยั่ว ให้ ตั ว นี้ แต่ เมีย รัก พี่ ยัง ตัก เขา ด้วย
หวาย เรา น้อง ชาย ฤา ไม่ ดาย คด ดิ้น เราก็ เชื้อ
ชาติ พลาย ชาย ผนรรจ พี่ เพื่อ พี่ อยู่ กระทั่ง ไป ทำ ไม่
ถ้า ขึ้น อยู่ คง เปน หมู สำหรับ แด่ จะ ไป หา พ่อ แม่ ให้
จง ได้ ต้อง คน กับ กุมาร ของ ชาน ช้อง ไป คง เดิน
ไพร ได้ ถึง บ้าน กาญจน์ นูรี (ชับ) ครอง พดาง หมาง
วิโยค กลิ่น ไศก ไร่ ทำ กอด จูบ ถูบ ได้ ทอง ประศรี (เอง)
เนื้อ คุณ ย่า น้า ขยี้ นุ่ม ๆ ตั วัน นั หาดาน รัก หน ก็ ถูก
ตา ดู หน้า ชม ถม บุญ ชื่น ถ้า เลิศ เถื่อน นิยาย ไป เถิด

คุณย่าเจ้าชา (ซั่ม) ทองประศรี หั้วร้อ (เอง) พ่อฉัน

นอน เกิด ย่า จะ เด่า ให้เจ้า พัง เขา เรื่อง พระไชย เชนฐู

เกิด ฤา เหวย เปน กะไร มิ รั โดย ถิ่นไป มั่ง ย่า จำได้

แต่ เมื่อไป อยู่ บ้าง มี เมีย ออก ถู ข้าง หลัง กลาย

เปน แมว เอ็ด แล้ว พ่อ หนู คุมิ ไซ่ ภู หลง เลื่อ เพ้อ

ไถด แล้ว หลาน แก้ว ไม่ ได้ เห็น เล่น งาน มานาน แล้ว

จะ เปน แมว ฤา ก่อน ไม รั โดย ๗ ๓๔ คำ เจรจา

ร้อง อม ตัก ๑ พลาย ชุมพล หั้ว ร้อ ยอ คุณ ย่า

(เอง) เพราะ นึก หน้า คุณ ย่า เด่า แม่ เจ้า เอ๊ย (ร้อง)

ทอง ประศรี กอด จูบ ถูบ ชม เชน แล้ว ก็ เลย หลับ กรน

อยู่ บน เคียง ๗ ๒ คำ ตระ นอน

ซั่ม ๑ เจ้า พลาย น้อย คอย นั่ง พัง ด้ บั เห็น

ย่า หลับ เงียบ เชน ถึง ด้ เคียง ค่อย เชน เชน เชน ย่อ ถู

เรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน

๕๘

มอง เมียง แดง ตเกียง แก้ว สว่าง กระจ่าง ตา ให้

โศก แค้น เสียใจจะไปจาก น้ำ ตาพราก พว้างพราย

แก้ม ชัย ขวา ถอดประวះ หด่าก่าไล สร้อย เต็มมา ที่

คุณ ย่าจิด แงให้แต่ง ตัว ก่าไล ท้าว ส่อง ข้างข้าง เสีย

สิ้น แถ้ว ถอด ปิ่น มุก จุก ออกจาก หัว พิศดุ ตั้ง ของ

ยัง หมอง มัว แม้น คิด ตัว ไปเดียน จะ มี ไภย รวม

สิ่ง ของ กอง ไว้ โกลั ตัน ย่า หนู ชบ หน้า ถง แถ้ว

ก็ ร้อง ให้ (เอง) โอ้ มีกรรม จำเป็น จะ จาก ไป

ด้วย เจ็บใจ เหลือ ที่ จะ ทน ทาน จะ พัง บุญ คุณ ย่า อยู่

ที่นี้ เกรง พิ ไวย โบาย ตั้ ช่ม เห่ง หลาน จำ จาก กัน

เดิน ดัน ดง กันดาร ชนไป บ้าน กาญจน์บุรี พ้อง นิดา

โอ้ ว่า เจ้า ประคุณ ของ หลาน แก้ว ค่น ชน แถ้ว ตาจะ

เปี้ยก ร้อง เรียกหา ไม่เห็น หาย ก็ จะ ฟาย ฟุ่ม น้ำ ตา

(ขับ) เจ้าก็ กอด ท้าว ย่า ส่อนไป ข ๓๒ คำ โอด

ขับ ๑ จน แล้วยัง ไก่ ชน กณ ส่อน กัด ยา

คั่น สวด มนต์ พันไม้ ไหว ลง จาก เคียง เมียง มอง มา

ห้องใน ประจงได้ เด็ด เชี่ยว ทาง เก่ง แดง กระหมวด

จุก ผูก ผ้า ประเจียด รัต คาด เข็ม ชัด เครื่อง รวง อย่าง

เข็ม แขน ถือ กฤษ น้อย ค่อย ๆ เลียบ ไม่ หยิบ แร่

แอบ ฝาแฝดย่อง ออก มา นอก ชาน เข้าใน เรือน สไฟ

พี ศรี มาตา เห็น ไศกา หดบัง ให้ ส่งสาร ชื่นปลุก

ขึ้น ข้าอา จะ ชำ การ ค่อย ชยบัง บาน ลง ดาน กลอน

(ร้อง กบเต็น) กราบ ๆ พี ศรี มาตา น้ำ ตา ตก รก้า ออก แค้น

ส่อ กัสส่อน อ่อน (เอง) โอ้ มี กรรม จำใจ จะ จาก จร ค่อย

เรื่อง ขุน ช้าง ขุน แพน

๖๑

อยู่ก่อนเกิด หนา ขอ ตาไป สงสารพี่ อยู่เดียว จะ เบียด
จิตร เขา พาต ผิด ค่ำไม่ ปราไครย จะ ชุม ผอมครอม
กรม รทมใจ น้อง จะไป กับพี่ วันนั้นแล้ว (โอด ขมเขง) โอ
รู้ คักจะ สึก สิ้นหา ด้วย ได้เคย เห็น หน้า แค น้อง
แก้ว เขา โบาย ค่ำ พี่น้อง ยัง เป็นแนว น้อง คิด แก้ว แค้น
แค้น แน่นอุรา ถึง อยู่ ด้วยช่วย พี่ ก็ มิได้ จะ รับ
ไป บอก พี่ แพน แค้น มาหา (ขม) สู้ ชัด ชัน ถัด
สัด ถัด นาคา ถูก ออก มา นอก ชาน ถ้าง สว่าง ไฟ
เห็น ขนมนม เนย ในโตกน้อย ขรอย พี่ ศรี มาดา หาไว้
ให้ จะได้ กิน ถ้าง ทางในถ้างไฟ หยิบได้ ไล่ คาค
พุง มุ่งจาก เรือน ข ๓๖ คำ

(ร้อง พรหมณ ดัด นำเต้า) ๑ ฝ่าย พี่ชาย พราย

รณนกมาร ทอง โตดเถยบ รเมียงเคียง น้องยัง เป็น เพื่อน

๖๒ วิชาท ขาชาฏ แค้น
พา กระจ่าง แจ่ม แจ้ง ดูก แสง เดือน ลง จาก เว้น

รับ สู่ กาญจน์บุรี ข ๒ คำ เขต ดิ่ง

ข ๑ เที่ยง บิน คึง อึง เหล่า กระเหว่า ร้อง คี
หอ กดอง ทาน ย่า ทอง ประศรี แน่ รังับ หดับ ไหล ไม่
ส้ม ประดี พอไก่อ่ คี บัก ชน ดัน คึง แก่ ผัน ว่า เลือ
ใหญ่ ได้ กระโหก มัน โดด โหก เข้า มา คบ ขบ เอา หดง
ส่ คึง คิน โดน เคียง เคียง คึง คึง ร้อง โอย คึง ชน ทัง หดับ
กดับ พิน ภาย แก่ ถม คา ชน ดู รั ว่า ผัน ยัง นึก กส่ว
คัว ดัน มี ไคว่ หาย เหลี่ยว ซ้าย แด ขวา หา หดวน ซ้าย
ไม่เห็น พลาย น้อย นึก อนาคตใจ ดูก ชน มอง ร้อง เรี่ยก
พลาย ชุม พด อ้าย นี มัน ชุก ชน ไป หน ไหน บ่น เชื้อ
อ่า คา เขม้น เห็น กำไได้ แหวน ไบไม้ ปะหล่ำ ปิ่น เตมา

เรื่อง ชุน ช้าง ชุน แพน

๒๓

เอื้อ เจ้า ของ กอง กระจาย อยู่ ปดาย เคียง ตกใจ ดังใคร

เหวี่ยง เขา หัว ผ้า ขวอย หัน ไปไหน พ่อไม่ ตา (เอง)

ไอ้ พ่อ ทูต หัว ย่า เปน อย่างไร (รับ) แก เทียว วน

คัน คว่าหาไม่ เห็น (เอง) ฤๆ คั่น นอน สั่น เว้น เค้น

อยู่ไหน (รับ) มอง ใต้ ทุ่ง ใต้ เคียง เคียง โผง ไป

ร้อง เรือก หา ข่าไทย อยู่ ไวย วาย (เอง) เหวย อี มี อ

เม้า ข้าย เก้าโต ทั้ง ข้ายโพ แม่ มั่ง ข้าง นอน ตาย มัน นำ

เขียน เลี้ย บ้าง ให้ หลั่ง ตาย ข้าย นิบ หาย คาย โหง

โก้งโก้ง นอน (รับ) ข่า ไทย ได้ ยิน เคียง ทำน ย่า

ตกใจ เอื้อม เอื้อมคว่า หา ผ่าผอน ถูก ชน แถ่น กัก กัก ชัก

ถ่ม กถอน ยัง มัว นอน เขี่ยม เข้า มา ยืน ตู ทอง ประศรี ชี

หน้า คำ แซ่แซ่ (เอง) โศคร แม่ มั่ง ยัง ออก มา ยืนอยู่

พดาย ชุนพด หัน ไป ก็ ไม่ รู้ ไป เทียว หา หลานกู เร็ว ๆ

๒๔

วิชาท ศาสนา ๕

มา (ขับ) ข้า คน อุดมมาน ทั้ง บ้าน ช้อง บ้าง ก็ ร้อง

กู่ ตะโกน เทียว โพน ฆา บ้าง จึง ไป ไต่ ถาม ตาม วัด ฆา

ไม่ พบ แล้ว กลับ มา บอก แก่ นาย ๗ ๒๐ คำ เจจา

๑ ทอง ประศรี คื ออก สอน ให้ แก่ เตี้ย ใจ ตม จับ

ผับ หงาย ข้า ไทย ชาย หญิง จึง วุ่น วาย ช่วย แก่ ใจ

ให้ ศลาย พน ขน มา ๗ ๒ คำ โอด เจจา

ขับ ๑ สร้อย ฟา ชน พระ หม่น ไวย นอน ใน ห้อง

เตี้ย คน ร้อง กรวด กรวด หวาด ฆา คิด ว่า ไฟไหม้ ชิด

คิด หลังกา เมีย คว่า ของ ผัว คว่า ตาม โตด ไป พระ

หม่น ไวย จึง ออก นอก ประตู แด ดู หา เห็น ไฟไหม้ ไม่

เห็น แต่ คน บน นอก ขาน จึง พถ่าน ไป ถาม ว่า ใคร เปน

อไร ไวย วุ่น วาย ๗ ๕ คำ เจจา

เรื่อง ชุนช้าง ชุนแผน

๖๕

ฉบับ ๑ ของประศรี หน้าว่า (เอง) อ้ายไวย
อ้าย อัมปรี อัจรวโร นอนจนตาย เพราะ เมีย มั่งหวงหึง
กัน มาก มาย พดอย ออ พลาย ค้อง ค้าง หนี ไป
กูค้นนักว้าง มีหน้าเยิ้มมาถาม โคตรแม่ มั่งไป ตามมา
ให้ได้ ไม่ได้ หลาน กู มาเถอะ หว้ายไวย กู
จะ ค่อย หัวให้ตง เป็น เป็ด (ฉบับ) แก บ่น คำ หลาน สไฟ
พิไร รำ (เอง) มัน ก่อ กรรม เพราะ อี ดาว อี ชาว เหนือ
คำ คารม แปรวัน เบี่ยง จน เลี้ยง เครือ ถ้วน หน้า
เข็ญใจ เล็ด ไม่ เชื้อเถย (ฉบับ) แก ครวญ คร่ำรำ ให้
พิไร บ่น (เอง) โยพ่อ พลายชุมพล ของย่าเอ๋ย พ่อ อยู่
บ้าน บ้าน น ได้ ชม เขย গতางวัน พ่อเคย วาน ย่า ให้
บ่น งว เคย วง เต็น เข็นเข้า เลี้ยง แจ่วๆ แต่ วัน น เงียบ
แล้ว พ่อ ทอด หัว ย่า จะ อยู่ ไป โยให้ หมอง มัว (ฉบับ)

แก ทอดตัว กัด กัดอกกลางนอกฐาน ฯ ๓๐ คำ โศก เจริญ

ชั้น ๑ ครานัน จึงโถม พระหมื่นไวย เห็นคุณ ย่า
ร้อง ให้ก็ดังลาร จึง จัวยามตาม คำว่าพระอาจารย์ วัน
อังคาร เศษ เดว เข้า ยามจันทร์ จะ ไปด้นมา ด้น เป็นไร จะ
พาน พบ ท่าน ผู้ใหญ่ เกษมตันท์ จึง เข้าไป ไหว้ ย่า
แล้ว ว่า พณ (เอง) พ่อ พลาย นั้น หาดาน เห็น ไม่เป็นไร
พิเคราะห์ คุฤช ยามตาม คำว่า ใน ฝอย ว่า จะ ไป
อยู่ กับ ผู้ใหญ่ หัดอน วรดี ถึง แม่ หาดาน แน่ ใจ
เห็น จะ ไป ยัง บ้าน กาญจน์บุรี ด้น ห้า วัน นั้น แดะ คุ
จะ รู้ ชั่ว จะ ออ ฉาด ไป ไย ไม่ พอ ที่ ใคร
จะทำ อะไร ได้ นั้น ไม่ มี ประเดียน เดิน มุ่ง ชำ
ทุ่งนา ฯ ๔ คำ เจริญ

ชั้น ๑ ทอง ประศรี นิ่ง นิ่ง พง หมื่นไวย ค่อย
คลายใจ เห็น จริง แล้ว จึง ว่า (เอง) เองดี รู้ คุยามตาม

เรื่องขุนช้างขุนแผน

๖๗

ตำรา จริง เหมือนว่า จะ ค่อย หาย ดาย กัง วล ถ้า
ดัม ปลับ กับกู ดู ไม่ แน่ ไครแม่ มั่ง จะลง เป็น ห่า
ฝน หลาน กู ยิ่ง เล็ก เล็ก กว่า คน จะ ดั้น ดั้น เค้น
ดง ดั้นโดยรู้เดียว เลื้อย ต่าง กตาง ขวัญ มันป็นป้าบ
จะ ห้วน ความวังเวง ไม่ วายเสียว ท้อง ทุง นาหญ้า ดก ออก
รก เรียว ทั้ง ชู เงยว ชุ่มชุกทุกประการ (ซัม) แก
มัน พรางทางขแง แดเห็นห้อง เห็นเขาของก็ ร้องให้ อาโดย
หลาน เขาเชือกน้อย ร้อย เมย เข้าบน บาน ทุก
โรง ค้าต ผี ต่าง ดั้น ทั้ง ปดง (เอง) ช่วย พิ ทักษ รักษา
หลาน ข้าจะเจ้า ทั้ง เป็ดไก่ เหล้า ข้าจะ บ่วง สรวง
คั้ว คัะ หมู คู้ หิ้งพ้อไม่ ล้อ ดวง (ซัม) แล้ว ทำบ่วง ห้อย
เบย ไว้ ห้วนอน (ร้อง โอ้ซากุส) เข้า เย็น เป็นทุกข
ถึง หลาน น้อย แก หงอยก้อย บ่น ออก กอดแค้ หมอน
พระสุริยา ถ้ายันห์ หึง รอน ๆ แก เรา ร้อน ร้องให้ ไม่ วาย

วัน ๗ ค่ำ โศก เจริญ (เข้าห้องครัวมาตัก)

ชั้น ๑ นำ เวชยานาวี ครัวมาตัก โศกเศร้าว่า
 วิชา บัณฑิตยัง พลายพราหมณ์จากเคหาซึ่งจมน้ำ
 ออกเจ้า ล้น ดั่ง ร้อน เหมือนนอนเพลิง เพราะพระ
 โวย ไป ดำดอยกับ ดัรยฟ้า ยาก ค่ำ พล่อย ๆ พล่อย
 เตี้ยเหล่ง จนชุ่มฉอม ตรอมใจไม่สำเร็จ ดุดบรเวท
 ท่วมท้น รทมทน (ร้องแซกโศกเอง) โอ้น้องชายพลาย
 ชุ่มพดคนดี เขย พ่ออยู่เคย เพื่อนพี่ เหตุผล เห็นเขา
 ค่ำ ฝัน เป็น กังวล พ่อช่วยฝนไฟตพาน้ำตาล
 ความ รัก พี่ แค้น ดุดจะรัก จึงหาญหัก บุก บ่าไป
 หา พ่อ เขย มาแก้ देंให้ ดันดี คิดขัดคอ ถึง ห้าม เจ้า ๆ
 ไม่รออารมณ์เลย ๔ ค่ำ โศก (ชั้นเอง) นำส่งสารบ้าน
 พ่อพลายน้อย จะ ถ้อยหน้าตาของแล้ว น้องเขย บุกหนทาง
 กลางไพรเจ้า ไม่เคย น้ำค้าง จะ เปรย ประคองให้

เรื่องขุนช้างขุนแผน

๖๘

หมอง มอม ทั้ง จุกไร ใคร ถ้าจะ เก้าจะ ต่าง ถ้อด
ถ้อย ถิ่น อยา จะหาย หอม จะเปลี่ยว เปล่า เหงา
คร่ำ ร่ำ ครอม ถึง บ้าน พ่อพ่อ จะมอม ลง ผิดตา
พ่อ เจ้า ประคุณ ขุนแผน ของลูกแก้ว พ่อ รั้วแล้ว คง
จะ รั้ว ลง มาหา นั้น คอย หาย หายวันไม่ หัน มา ฤา
พ่อ ดั้น ค่ำ มาตา เตี้ย แล้ว กระมิ่ง ลูก อยู่เดียวเหี้ยว
หา ใคร ไม่ เห็น เขาเขยว เขยว ค่ำ โบาย รบน หลง
ทั้ง เรือน นั้น มี แต่เขยงช้า ทุกวัน ยัง ค่ำ วิต จะ วาง วาย
ทั้ง แม่ พ่อ ก้ อยู่ ถึง พิศตร ไช้ คัดๆ ขึ้น มาสรว้า ขวัญหาย
(ขับ) ดั้น ดั้น ดั้น ทอด รทวย กาย ไม่ว่าง
วาย วัน ทุกๆ ทรมาน จำ จะ ให้ ไป บอก ถึง แม่ พ่อ
ลง มา ค่ำ ว่า กัน ให้แตก ฉาน แม้น หม่อมไวย ไม่
อินัง ขึ้น จัก ทาต จะ ก้ม หน้า ไป บ้าน บวช เป็น
ชี ๗ ๑๒ คำ เสร็จ

ชับ ๑ คิด แล้วยื่นคำเก่าชาว พิณ (เอง)
 เข้าย ชัย ทิด เรือสีหาว เข้า มา นี้ (ชับ) อ้าย
 ทิดร ชาน (เอง) เจ้า ขา (ชับ) มา ทิน ที่ (เอง)
 หม่อมแม่ ศรี มา ตา เรียก ผม ทำ ไม (ชับ) ศรี มา ตา ว่า
 (เอง) กระ ถด มา ให้ ชิด (ชับ) กระ ชิบ บอก อ้าย ทิด
 พดง ร้อง ให้ (เอง) เอง เหน ดุ ขาด ด้วย ช้อย ขึ้น ไป
 บอก พ่อ แม่ แก่ ไข ตาม บัญญา ว่า ข้าง ขึ้น ไข
 ใจ จะ ขาด เรื่อง นิเวศน์ ที่ วัน นั้น อย่า ว่า ช้อย
 ดง ล้อ คุณ พ่อ คุณ แม่ ให้ แร่ มา ความ ใน ใจ ไว้ ข้าง บอก
 เอง (ชับ) อ้าย ทิด ส่ง สาร์ นาย ร้อง ให้ ด้วย (เอง)
 หม่อม แม่ ผม เหมอน เขา ช้อย มา ช่ม เหน ทั้ง ค่ำ
 สาร์ เพ เซว ไม่ เกรง คัว ผม เอง ผัว เมีย พดอย เลี้ย
 ใจ ถูก จะ เด็ด ถอด ไป มิ ให้ วุ่น บอก เจ้า คุณ ล้อ
 รา มา ให้ ได้ (ชับ) แล้วย กตาม ตา มา ข้าง นอก ไม่

เรื่อง ขุนช้างขุนแผน

๗๑

บอกใคร จะรับไปพิจิตรขยัน กตัญญู ฯ ๑๐ คำ เชิดนี้

มิดม่าน

ชุดที่ ๖

(หลวงแผนจับเส้นห้) ฉากอย่างชุดที่ ๑ ตัวละคร
มี พระศรีสงคราม นางแก้วกิริยา แดงเข้าไทยแรกมาถึง

ขับ ๑ คราว นั้นพระกาญจน์บุรี ศรีสงคราม สัตบุ
ษาม ขยาดฤทธิ์ ไม่คิดสู้ พระเป็นเจ้า ขบเกล้า
กระหม่อม ชู ตั้ง เป็น ผู้ว่า ราชการ เมือง แค้น ไม่
น้อยสรว้อย ฟากถ้ำเกเร ทำเส้นห้พระไวย ไม่เข้าร้อง
จึ่ง ลง มา อัยททยา ไม่ซาเคื่อง หวัง จะเปิดอง ถูก
กระทำให้ดำเรา ย่าง ชนมันพดุง พาด่านร้านอร่า พอพระ
พิจิตร บุษบา มา ถึง เข้า (เอง) เห็น ใคร ค่ายคุณพ่อเหตุ

๗๒ หดวงแผนจับเด่นห์

พ่อเตา (ขับ) ก็ตรงไปคุกเช้าถึงวันทา ทักถาม
ตามใจอยากใคร่รู้ (เอง) ชะไรถึงได้จุ่งมาหา
ทั้งคุณ พ่อคุณ แม่บุษบา ฤๅมีตราถูกอุทธรณ์
ร้อนถึงไร ๗ คำ เจริญ

ขับ ๑ ครานัน พระพิจิตรบุษบา บอกว่า
(เอง) ศรีมาตาเจ้าเป็นไข้ เจ็บหนักเจียนจกถึง
มัตโดย ไข้ช้ายทิดขึ้นไปถึงได้มา (ขับ) พระ
กาณจน์บุรี บอกว่า (เอง) หาไข้ไข้ เชิญคุณพ่อ
เข้าไปในเคหา จะได้รู้รายดีศรีมาตา (ขับ) ว่า
แล้วต่างพากันเข้าไป พระพิจิตรบุษบาทั้งห้าคน
เกลื่อนกล่นนั่งรออยู่หอใหญ่ หมั่นไวยเห็นคุณพ่อ
มารดาใจ ออกไปไหว้มีดาแด่มารดา ๗ คำ เจริญ

ขับ ๑ ครานัน ศรีมาตานุรี หมองศรี
เศร้าสร้อยถ้อยหา รุ้นคุณพ่อคุณแม่ทั้งต้องมา

เรื่อง ชุน ช้าง ชุน แผน

๗๓

ถูก ถลา จาก ห้อง ด้วย หมองใจ หมอบ ราบ กราบ ทำว
ท่าน มารดา ไศกา สัก สอน ให้ เล่า ความ ตามจริง
ทุก สิ่ง ไป (เอง) เหลือใจ แดง ที่ ถูก จะ ทน ทาน
ดู เกิด หลัง พัง แดง ถ้วน แนว หวาย เป็น รวด ทยอย ร่วง
ทุก แห่ง หน ว่าเป็น ชู้ กับ น้อง ชาย พลาย ชุม พด
พระไวย เชื้อ คำ คน เขา ฉันทา แม่น เขา ว่า แก้ว เกิด
ใน ส้มอง ก็ จะ ต้อง แวะ ออก เหมือน เขาหา เป็น อย่าง
นี้ น่า ที่ จะ มรณา (ขับ) นาง กอด ทำว มารดา
เร่า ๆ ไป ๗ ๘ คำ โอต เจรจา
ขับ ๑ พระพิรุณ มุขมา ก็ ส่ง ดาร์ พอ แจ้ง
การ แค้น คั่ง ดั่งเพลิงไหม้ คา คลอ ๆ น้ำ คา พดาง
ว่า ไป (เฮย) เป็น ไฉน ฉนั้น หนะ ถูก อ่า เพราะ รัก
พระศรีสงคราม จึง ตามใจ ยินยอม ยกแม่หนู ให้ สัมปรากนา
แต่ แรกเริ่ม เดิม นั้น ได้ สัญญา ว่า ถูก ข้ำ มัน ไม่ ตั้ จะ รื้อ ไร่

๗๔ ทดลอง แผน จับ เต้นท์

ฟัง รุ่ง ล่าว ชาว บ้าน นอก ชอก นา กิริยา พาท หาด ไม่
ถึง จะ ผิด จะ พดง บ้าง เป็น อย่างไร เจ้าจะไม่ คำ ด
ศรี มา ตา ให้ คำ มั่น สัญญา ข้า เร้น น เป็น ไว จัง
คำ ดี้ เถ่น หนักหนา ดั่ง เหยด ดั ทพ จับ ได้ มา เดี่ยว แวง
ข้า รัก เจ้า เป็น เท่าไร ส่วน พ่อ แม่ ของ เจ้า ดี เรา เถยง
ตุ๊ก ล้อม เถยง มี ให้ หมอง น้ำใจ ได้ ถูก ข้า ข้า ก็ ห่วง ดัง
ดวงใจ แต่ วัน ไว ยัง มิ ได้ ให้ คอ ม คัว ถึง โดย โบาย
ดี มิ ให้ หนัก จน ถูก รัก เติบใหญ่ ให้ มี ผัว ตั้ง แต่ง
ให้ หมาย ใจ จะ ฝาก คัว กลับ มา ชั่ว ข้า ร้าย ได้ อยาย

คน ข ๑๒ คำ เจรจา

ข ๑ คราน น เจ้า หม่น โวย พ่อ พลาย งาม ฟัง
ความ คัง แค้น ทุก ชุม ชน กระทบ กระแทก แดก ดัน ไม่ พรัน
ตน (เอง) ผม ก็ จน ไม่ ไร จะ เจรจา ธรรมดา เมีย
ต้อง ก็ ต้อง ห้าม ตาม ความ โบราณ ท่าน ย่อม ว่า

เรื่อง ขุนช้างขุนแผน

๗๕

เกาะ เกาะเกิน กำกัน ธรรมดา ไซ้ ว่า ผมไม่ เถียง โดย
เถียง ธรรม ศรี มาตา ข้า ก็ ให้ เป็น เมีย หลวง ข้าไทย
ทั้งปวง ไม่เกิน กำ ฉั่วสรว้อย พ้าเจ้า หล่อน ก็ ว่า ในถอยคำ
ทั้ง ได้ ให้ ถิ่น น้ำ ทุกปี มา เงิน ทอง ของ เข้า มี เท่าไร
ก็ มอบให้ ไว้ ประเค ทั้ง เคหา ครน ผม เห็น สิ่งไรไม่
ชอบ ตา พอผม ว่า เข้า ก็ เถียง ขัน เถียง ตั้ง ทำ เป็น
โกรธ บ่าว ข้า ตา ประชด ลูก เหลือ ยอด เต็ม ที่ ต้อง ต้ม
ทำแต่ พอ ให้ หลาบ ปราบ ให้ พัง ไซ้ จะ คง เขียว เขียว
ดังเงาจา พระเจ้า แผ่นดิน ขยับ เถียง ถึง เพียง น มี เมีย
ไม่ ดี ก็ ขาย หน้า เพื่อน ขุน นาง ทั้ง สิ้น จะ นิน ทา
ไซ้ ว่า ข้า ไม่ รัก หล่อน เมื่อไร ฤา คุณ พ่อ กับ คุณ แม่
บุษบา หาได้ เทดะ ตี ต่ำ กัน ม้างไม่ ประเพณี มี กัน
เป็นฉันใด มี ไซ้ ใจจะ ผม จะ ถู ถึง โสดา ธรรมดา ดอก มนุษย์
บุทุกขุน ยัง มัก หมั่น มีด มด ด้วย โมหา จะ ให้ เป็น

เต้าเซธา ขั้วม ชั้วม หลับ คา ถัด มัญญา แล้ว ที่ ถูก จะ ผ่อน
 ปรน คุณ พ่อคุณ แม่ ดู แต่ ถน กับ พน กระทบ กัน
 ไม่รู้ มั ถัก ก็ หน จะให้ เมีย เขี่ยบ จมูก ถูก เหลือ ทน
 พ่อแม่ผม มี ปั้น เป็น หวานไป ๗ ๑๘ คำ เจรจา

ขั้ว ๑ ท่าน พระกาญจน์บุรี ศรี สังคราม พัง
 ความ ถูก ว่า หานัง ไม่ (เอง) อย่า พัก ว่า เลย หวา ขั้ว
 เข้าใจ ตำระพัด พ่อได้ มา รั ความ เพราะ พ่อรัก จึง
 ส้มัก รับ มา เขี่ยม พ่อ กระ เติ๋ยม ทุก อย่าง ต่าง
 เขี่ยน หนาม พ่อ ดู หน้าเจ้า เป็น ฟา เหมอน ทา ความ
 มี เมีย ต้อง ค้อง ห้าม แต่ เดิม มา เหมอน นิทาน ท่าน
 ทำว ยศะวิมต มเหสี ต้อง คน เป็น ชาย ขวา ช้อ นาง
 จันทรว เทว แด จันทา ทั้ง ต้อง รา มารดา อัน เดียว กัน
 แต่ พี่ น้อง ร่วม ทั้ง ยัง ทำ ได้ คน อี เจ้าจรรไร ให้
 มน บัน ทำ เส้นที่ เด็ด ถน มนต์ อา ธรรม จน ทำว

เรื่อง ชุน ช้าง ชุน แพน

๗๗

๕๕ ๕๖
พน เพื่อน หลง ปลง พระไทย ว่า นาง จัน เทวี่ ไม่มี ผิด
กลั้ม เสีย ค่อ รัช คัดให้ จัน ได้ เคย อ่าน อยู่ พ่อ วย กี่ วั
อยู่ เต็ม ใจ เป็น ไฉน ประมาท หมิง ทั้ง คำว่า อยุทธเยศ
เขตร แหวง กำแหง หัว เป็น ไทย ชาว รัก ชาคี สำสนา
ไม่มี จัน คน คี่ มี วิชา เจ้า ไม่ เชื้อ พ่อ ว่า จะ เสีย คน ๗
๓๒ คำ เจจจา

จัน ๑ ด้ ร้อย พากัน อี ใหม่ อยู่ ใน ห้าง พัง
คุณ พ่อ หัว พอง สยของ ชน โฉด ออก มา ถอย หน้า ว่า
ถน ๆ (เอง) ไค ทำ เสน่ห์ ได้ ด้ กัด เขา คัว มา บัด นี ฐ
อยู่ แล้ว ว่า พ่อ วย ด้ ยง แผลด แผลด ไป จัน มี ค หน้า
ทุก เข้า คำ อ่ำ ถ้อย คอย บิดา เมื่อ ไห้อ์ ท่าน จะ ถง มา
ได้ จัน มัน ด้ ยง น คุณ พ่อ มา น่า ด้ ใจ เป็น ไส ไม่
จัน คน มนค์ ชนน ฐป อย่าง อย่าง ไส ได้ ถ่น กัน อย่า
ข้า ถย ด้ วัน จะ คำ ไป ๗ ๖ คำ เจจจา

ขับ ๑ พระกาญจน์บุรี ชี หน้า คำ อัง (เอง)
 อุเหม มิ่ง อย่า ทำ อี หน้าไฟร์ อี เมีย เฮ้ย อย่า ช้า เร็ว
 หวาไป หยิบ กระจก ที่ ขอโดย เขา ส่ง มา (ขับ)
 อีเมีย รับ ดึง กลับ เข้า ห้อง ใน หยิบ กระจก บานใหญ่
 กระหลา ป่า เทศ แท้ เทียง คิม รวาคา (เอง) นี่ ปะคำ
 คัน ฉ่องฉาย พระ นายโดย (ขับ) พระกาญจน์บุรี ผิน รับ
 จับ กระจก เรียก กระดาน ดิน ส่ง ยก มา วางใกล้ ทำผง
 ลง วิชา ปา ลงไป ถบ ผง ลง ได้ กระจก พด้น เค็กคาถา
 ว่า ครบ จบ ศัรศะ (เอง) โอสมเดชะ พระเวทพิเศษ ขยัน
 ถ้าใคร ทำมนต์ ยาใจอาธรรม ึ่งเพียง รูปมัน จง โผล่ โทน
 โท้คา ๗ ๘ คำ วั
 ร้องเชื่อ ๑ มั่งเกิด เป็น รูป นิมิตร ติด กระจก ออก
 ค้อ ออก อิง กัน ยัน หน้า ใบ รักรัต มัดกระศัดกัน ส่ง รา
 พระแผนฮา ร้อง ถัน (เอง) นั่นเป็นไร (ร้อง) พระ

เรื่อง ชุน ช้าง ชุน แผล

๗๘

พิจิตร บุษบา ท่ง ข้า คน ต่าง เห็น มนต์ ดั่ง จง ท่ง เรือน
ใหญ่ หยิบ กระจก ยกยื่นให้ หมั่นไวย (เอง) นี่อะไร
เอง ดู หรือ ย่ำ ข้า ๗ & คำ เจริญ

ชั้น ๑ เจ้า หมั่นไวย เม็ด หน้า หาดู ไม่ (เอง)
ผม เข้าใจ ทน ทำนอง ไม่ ต้อง ว่า ผม ทำ บ้าง ก็ เป็น
เช่น บิดา มิ ใช่ว่า ว่า คุณ เค้า ไม่ เท่า ทน मैं ไม่ ดี
ที่ ไหน ได้ พัน โทษ โองการ โปรด ดี เวียง เชียงใหม่ นั้น
จึง ได้ มี ความ สุข ทุก ค่ำ วัน พุท ไร ๆ ไม่นัด เดิม
ประดา ศรี มาดา ถ้า ผิด สัก ปานไร คุณ พ่อ ก็ ไม่
มี จิต จะ คิด ว่า ผม ทำ ไม่ ไคร เป็น เช่น บิดา ผิด ก็
ว่า ตาม ผิด ไม่ คิด ไคร ๗ ๘ คำ เจริญ

ชั้น ๑ พระแผน แดน ไกรธ โดด ท่ง (เอง)
อุหนะ มิ่งดำ เด็ก พ่อ เด่น ได้ (ชั้น) กระจก ครอบ ดุ่น
แถม แร่ เข้า ไป พระ หมั่นไวย ดั่ง ผา (เอง) ย่ำ

ช่วยที่ ๗ ๒ คำ เจริญ

ชั้น ๑ ทอง ประศรี ตกใจวิ่งไปโหยง (เฮง) ถุด

อ้าย ห่าบ้าดำโพง ตายโหงผี ช่มเหง หลาน กุโย อ้าย

อับ ปรี หนอย อด ว่า คัวดี มีวิชา หยิ่งจอง ทอง ว่า

ต้องกระจากได้ เข้าใจ ว่า ยิง ยอด อด หมู หมา มึงทำ

เป็น กู ก็ เห็น ชัย อัครา แลย กู ไม่ ปรากฏา จะ เชื้อใคร

ทำไม กับ เถน กติให้คนดู ไฮ้ย อ้าย แรก ครัง กระ มั่น

ก็เล่นได้ โยน ลูก ทอง คดี ได้ ดี ไม่ อม ฟัน อมไฟ

ได้แดงๆ ๗ ๖ คำ เจริญ

ชั้น ๑ พระพิจิตร บุษบา ก็ ตกใจ ระวังห้าม

ตามได้ สั่งเสียง แข็ง นุด ชาย กระเบน เหนียว สัน เรียว

สัน แรง นาง บุษบา ครว แยง คุน ฟัน ได้ พระศรี

สงคราม ขาราม นุน หุนได้ คัด เกรง พระพิจิตร ด้วยเห็น

เป็นผู้ใหญ่ บุษบา จึง ว่า กับ หมั่น ไวย (เฮง) จะขอ

เรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน

๘๓

ตา ถูกไป เสีย สัก ปี่ ออก เชลลือ เหลือ ทน ด้วย ทอง ได้

จะ คลอด ลูก แล้ว จะให้ ขน ขยี้ น จะ คง เขียว เขียว

กัน วัน คี่ ศรี มาตาม้า ที่ เสีย ชีวิต ข ๖ คำ เจริญ

ชัย ๑ เจ้า หมื่นไวย วรนาถ เจริญ กราบ จิต

พัง รัด เนียว ญน หน หน ไม่ วิชา กระทบ กระแทก

แตก ดัน (เอง) ขยี้ ข้ำ พัด เหย หม่อม แม่ ศรี มา ตา

จิต เข้า ของ เงินทอง ส่วน ของ เจ้า เร็ว ๆ เข้า ขน ลง ไป

ถิ่น ท่า ไป อยู่ เกิด มิ่ง พิศัย กับ บิดา คอ คลอด ลูก

ออก มา สัก ห้า คน จึง กลับ มา หา เรา เหมือน เก่า ก่อน

คุณ พ่อ คุณ แม่ แก จะ สอน ให้ เป็น ผล ไป เกิด ๕ ศรี

มาตา ขยี้ กัง วล ขน ของ ลง บรรทุก เรือ กันยา (ชัย)

บุษบา ว่า (เอง) ส้าย พระนาย เขียว ช่าง แง่ ขน

อะไร เหย แรง นก หนา กระทบ กระแทก แตก ทำ บาน

กรรม หนะ คำ จะมีให้ไป ก็ ว่าแต่ โดย ดี ใช่ว่า ข้า จะ
 ดง มา ว่า ขาน หัว ชาญ ช่วย หิง ให้ อัง มี ไซ้ อี เก้า
 เข้าใจ เป็นไร มี ถ้า เด็ก ว่า ข้า นี พอ เข้าใจ เจ้า สิ
 เป็น พระนาย แม่ ยาย จน แต่ เหลือ ทน โขก สัม รับ
 ไม่ไหว พอ คิด บ้าง แต่ หลัง มั่ง เป็นไร เว้นแต่ ไม่ได้
 เบ่ง เจ้า ออก มา ถึง เจ้า จะ เนรคุณ ไม่ คิด มั่ง เหลือ
 หลัง ดู ข้า นี พอ ขา หัว หงอก ออก ขาว สด กัน มา
 หอ เพราะ อี ศรี มาตา พา เจ็บใจ บ้าน เมือง ของ กู ๆ
 ก็ อยู่ ใคร หา ช่ม เหนง กู เช่น นี ไม่ มั่ง แก่ง ไซ้ ให้
 อ้าย ทิด ขน ไป บอก ว่า เป็น ไซ้ จึง ดง มา ถ้า กู รู้
 ว่า วิวาท กัน กับ ผัว เคือง หัว แม่ คน อุบาทว์ ไม่ ปรารถนา
 ตั้ง แต่ วัน นี ไป ไม่ ขอ มา ตาม แต่ ว่า ศนา เกิด ขาด กัน
 เจ็บ ไซ้ ก็ ย่ำ ได้ ไป บอก กู ผี ต่าง กู ไม่ ดู เป็น แม่น
 มัน ถึง มั่ง จะ อยู่ ตึก อีก ครัน กู จน กู ก็ จะ คั้น ไป

เรื่อง ชุน ช้าง ชุนแผน

๘๓

ตาม จน เลี้ยแรงแต่งไว้จะได้ฟัง หมายถึง กู ก็ เห็น
ไม่เป็นผล มัน กลับ เป็นไฟเข้า ต่คน จะ กัง วณ
ด้วยมัน ไปทำไม นี่กว่า เตอดใน ตัว มัน ชั่วช้า ยอม
ควัก สักกะตา หา หวง ไม่ นี่ก็เลี้ย ว่า อ้าย พม่า มัน
คร่าเอาไป ลั่นอาไธย ต้ม กันจน จนตาย ข ๒๔ คำ เจรจา
ชั้นเอง ๑ คือเขาเกิดเขอ วุ่น แล้ว คุณแม่ ช้างแซ่
โครมคราม ห้ามใจหาย ใคร เต่า เขาจะนับว่าแม่ยาย
เป็นผู้ใหญ่ ไม่ แยม คาย วุ่น วาย กระไร ดีชั่ว ผัวเมีย
เขาคิดกัน เขาหาฆ่าหา ฟัน กันถึงไหนไม่ หายโกรธ
ก็จะ ดี ชั้ กันไป เป็นผู้ใหญ่ ควร แต่จะ ประอง ดอง
นี้กลับ บ้า หา เป็น เช่น นั้น ไม่ จะ กระซอก ตากไป ให้
ไกล ห้อง แก่ง ยุ ธู ถาวให้ ใจ คนอง แล้วมาร้อง
แสร้ง ๆ แค้น ประจาน นี่ ชย โย เต่า เจ้า ศรี มาตา
ไม่ ลัง เลียงเกียง ต่ำให้ ฉาน ๆ หม่อม แม่ ท่าน อยู่เป็น

กะ ทัฬหา ไม่เหมือนน้ำใจ ท่านจึง โกรธา ข้ากลัว
 เจ้าแล้วแต่ไป ถึงดวงเคิน อย่างไรไม่ค้ำ่า จะเป็น
 เครื่องเคื่องขุ่นฝุ่น บาบา มารดาแค่น ขัดถึงตัดรอน
 เมียกลัวผัวอยู่ไม่ดูแลตน หม่อมแม่เข้าเถียงแทน
 ย้อย่อน ๆ แม่ถูกสาว นิ่งเฉยไม่เคยงอน ท่านแม่
 มาว่าสอนให้จงงด กระทบ กระแทก แดกดันทุก
 อันว่า ไตรโศดานาคาจะได้ออด ดวงเคินกันดูให้
 วัตร สู้อด เพราะเห็นเป็นแม่ยาย คุณพ่อเป็นไร
 ไม่ว่าชาน ทุกโศอะไรได้วาง ความกันง่าย ๆ ค้ำ่าถูก
 ดูถูกผมเด่นสบาย ม้ายถึงฮ้ายพม่ารามัญ ผมส
 ขอพ่อแม่ก็ยกให้ เหยอแต่แรกเป็นไร ไม่เลอกัน
 โกรธแล้วชวนว่า สาระพรรณ ปรักปรัญไต่ความเด่น
 ตามใจ ข้าเจ้านี้และเผ่าฮ้ายพม่า แต่แรกท่าน
 หลับตาหารู้ไม่ เดียวนี้ค้ำ่าผมสูงเข้าฝูงไทย จึง

เรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน

৭৫

หลง ยก ถูก ล่า ให้ เพราะ หลับ ตา ^{กั๋}เดียว น ^{ขุ}เผย ข ตา ตู วั
 ไซ่ ไทย จะ มา กระชาก ถาก ไป เสีย ต่อ หน้า เขา ไม่ ให้
 ไป เหมือน งาน พาด โกรธา ^ออย่า ว่า แต่ ยก มา แด่
 เพียง น ^{ขุ}ถึง จะ พา กัน มา ลัก ห้า พัน ^{ขุ}เขี้ยว เขี้ยว เด่น
 กัน ให้ ^{ขุ}มัน บิ ^{ขุ}สู้ กัน จน ขน หอย ของ ลของ ตู วั ใคร ดี
 เขี้ยว มา พา ไป ตู วั ๒๔ คำ เจรจา

ฉบับ ๑ พระเจ้าเมืองเวียงจันทน์ ศรีสงคราม กัด
 กรามดาเม็งเพ่งอยู่ (เอง) เอ้อ้ายไวยกระไรหนะ
 กล้า ค่อหน้ากู ช่ม ชุชชย เต่นเป็น ผักยำ ชี ช้ามหัว
 พ่อเป็น คอไม้ กระไดว่า เต่นไม่ เป็น ตำ นับ มิ่ง
 ไม่ได้ อ้ายใจดำ ใช้ ถ้อยคำ ยาม ชำ ตำราธรรณ พงษ์
 มิ่งเห็น กู ยาก ทรมาน จึงไม่นับหน้าว่าเรา ท่าน ช่ม
 เหม แม่ยาย อ้าย ตำมาน คุณ แก ปาน พ่อแม่ของกู มา
 มิ่งใช้ก็ได้แจ้ง เนื้อ ความ หลง กูได้เล่าให้ มิ่ง ฟัง

เป็น นก เป็น นนา เมื่อ ตก แม่ มง น ชน ช้าง มา ไม่ พัง
 พา ท่าน ได้ ก็ ดู เอา จะ พา กัน นิบ หาย ตาย โหง เดี๋ย
 มั่ง จะได้ มี เมีย ที่ ไหน เถ่า ยัง กลับ มา ช่ม ชู้ ทำ ดู เบา
 อ้าย ชี เจ้า คน อีก ตัญญู มั่ง เป็น แต่ พระ ไวย ยัง เพียง น
 ถ้า เป็น เสนาบดี จะ ครั้น อยู่ เป็น ไว เป็น ไป จะได้ ดู
 กู ก็ เป็น พระ ทหาร กาญจน์ บุร จะ ขอ หั้น พน รยา ส้ม
 น้ำ หน้า (ขับ) วัง กระโดด โดด ถลา ว่า เคื่อง จี พระ
 ไวย กลัว ตัว อ (เอง) ลูก ขอ ที่ (ขับ) กระโดด หั้น
 ตัว สั้น วัง วัน มา ทอง ประศรี ร้อง ไป (เอง) ทำ ไม หือ
 (ขับ) ส่อง มี อถือ สาก คำ มาก จ่า (เอง) อ้าย หน้า
 ด้าน ทยาน ใจ ไม่ เข้า ยา เขา ว่า กัน ลูก เขย กับ แม่ ยาย
 จุ่น จ่าน กง การ อไร ของ ตัว ประสุม หิว พลอย เหา เอา
 ง่าย ๆ ของ หดง พอง ชน จน ลูก ชาย ร้อง คำ ทำ ทาย
 แต่ หาดาน กู กู ถนอม ถนอม เกตยง เถียง ไว้ แต่ อาย

เรื่องขุนช้างขุนแผน

๘๗

ขอไว้อย่างเด็ก อยู่ อ้าย ซาคี ซ้ำ สอง ตาไม่ แด่ ดู
มุด หัว หงำ ทำ เจ้า อยู่ ใน คุณ ขอไวไป ขอ มิ่ง
ออกได้ ขึ้นไป ที่ เชียงใหม่ ได้ เป็น ลุข ได้ กิน เมือง
กาญจน์บุรี ไม่ มี ทุกข์ กลับ มา หาญ ราชู รุก ลู
มี คุณ ฉามิ่ง เป็น ผู้ ต่ มา กั้น เมื่อ กระหน เขา
เรียกว่า อ้าย ขุน หนอย เป็น เจ้า เมือง กาญจน์บุรี ฉะ
มี บุญ ถิ่น บุญ คุณ ขอไวไป ขอ มา เชื้อ มิ่ง ไม่ ไป
เสีย ให้ พัน เรือน ภู มิ ค่อย ให้ เดือด เมื่อน ถึง ค่อย ว่า
(ขับ) มอ เห็น ขาย กระเบน ร้อง เกน มา (เอง)
กัถา คี่ มิ่ง มา อย่า รัง รอ ๗ ๒๒ คำ เจริญ

ขับ ๑ พระหมื่นไวยแอมยาร้อง ว่าไป (เอง) ไม่
พอ ที่ เคย ไหว นี้ คุณ พ่อ เกรี้ยว โกรธ โดด ถลา มา
คำ ทอ ให้ เพื่อน บ้าน เขา หัว เด่น เกรี้ยว ๆ เมีย ผัว
ชั่ว ดี โกรธ ดี กัน แม่ ยาย มา ถ้าง ดัน อยู่ เกรี้ยว ๆ จะ เอา

แต่ใจคนไปคนเดียว เชียวเชียว จะให้ม้วยตาม
 ถ้อยคำ ส่วนถูกตัวชั่วช้าไม่ว่าไม่เขี้ยว กลับมาแ
 แต่ถูกเขยออกพด่ำๆ สาระพรรณต้น แดก กะแทก คำ
 ใจใครไม่ช้าก็ช้า คน คำสาวถูกเปรียบแต่มิหน้า ช้า
 ถ้าเด็กเม็ก กะเชอเพื่อกาหล สุดที่จะคือ ด้าน ทานทน
 ถึงเถช ทาษ ทรชนไม่เช่นนี้ ถ้าแม่น ช่วย ดอกผูกเป็น
 ถูกเขย ก็หาเถียงไม่เคยให้จู้จ จะทนทาน ด้าน
 หน้าทั้งคามิ ถึงดำแม่ ออกมิไม่เจ็บใจ นี่ก็หา
 ได้ช่วย มาไม่ดอก ช้าหา เป็นถูกครอกของใครไม่
 จะขึ้นเลี้ยง เปรียง คำดังช้าไทย อันจะละเลยให้อย่า
 พังคิด แต่คึกเคือเหนือไต้ยังไปรบ มิได้หลบถูก
 ฝน คน ลัก หินด คนอื่น ๆ ห่มน แค้นไม่ แคนน ฤทธิ
 เว้นแต่เจ้า ชั่ววิต และจุนใจ ฯ ๑๔ คำ เกรจา

ฉบับ ๑ พระแผน ร้อง เปร้น (อง) ถูกนิบ หาย

เรื่อง รุน ข้าง รุนแผน

๘๘

พ่อ ตา แม่ ยาย หา กัดัวไม่ ขอด อธิธิฤทธา ว่า มากไป
ใคร ๆ ไม่ กัดัว ทัว แผ่นดิน จะสู้จน เย็บ ตาไม่ ราวถอย
กักขัยก็ไม่กัดัวเสียหมด สัน ถัดว่าไม่ งอน ง้อ ขอใคร ถิ่น
ดูหมิ่นกันเล่น แต่ บ้านนี้ เป็น ขุนนางโตใหญ่ ชื่น ไหนเล่า
คงเหยียบ หัว อ้าย เกา ถิ่น ปัน มี เห็น คุณยาตามใจยัง
ไต่ที่ คง แค้น ขาด กัน จน วัน ตาย ถ้ากู ตาย อ้าย
ถูก ข่าย ขย่ำไป เมา ถึง ชี วิต ขอ เจ้า จะ ฉิบ หาย
ผู้ มิ่ง กู ก็ ไม่ ไป กัดัว กลาย หมาย แต่ จะ เอา ชี วิต กัน
พา พน ของ เรา ที่ เอา ไว้ ไปเอา มา คน ให้ ฆม ฆมน
มี ศัก เมื่อ ไร ได้ เล่น กัน ถ้า ไม่ ให้ จะ ได้ พ้น เขา
เดี่ยว น ๓๐ คำ เจรจา

ฉบับ ๑ พระไวย วังไป กิ่งใน ห้อง ร้องว่า (เอง) ไต่
คุณ พ่อไม่ พอ ที่ คลั่ง โมโห พาโต เป็นโก ถัด กิ่ง จะ
คั ตบ ค่อยไม่ น้อยใจ นี่ กัดัวให้ คน ชื่น มา พ้น ฝอย

พลอย ตัดถูก กำพร้าว จะฆ่าได้ (จับ) จับ คาน ทูต หัว
 กัดสุดใจ ออกไป เกรง พ่อ จะฟาดฟัน (เอง)
 คุณย่า ๆ ๆ เจ้าขาโปรดมานี้ (จับ) ทองประศรี รับเอา
 ขมิ้น ขมิ้น ถัดตาม คุณ กะดก งก ๆ นั้น ๆ ร้อง คำ ตา
 ขัน ออ อังไป (เอง) กู้นกว่า คน ดี อ้าย ด้ เบรด กลับ
 เพศ ให้ แล้ว กลับ คืนได้ พัน หัก หัว หงอก กลับ กอดอกไว
 ใคร จะ เจรจา ได้ เหมือน เช่น มัน ไหน อะไร นก หนา คำ
 ก็ เพื่อง รว กับ คำ คอว เมือง เจียว ฤ ๆ นั้น ถูได้ หัว
 ไป เดือน ด้ แต่ ด้ แต่วัน พันปลา ก็ ไม่ เข้า มึง เอา ไป
 อ้าย ชาติ คน บัด ด้ ไม่มีจริง (จับ) พุด ด้ บั ๆ กลับ
 ด้ ด้ ด้ ให้ (เฮน) อ้าย ข ทรวน กวนได้ แต่ ขอ ไวย
 เข้า ด้วย ถูก ด้ ไฟ ด้ ตัว ด้ (จับ) พระแผน แค้น หยิบ
 เอา ตาม มา ไหว้ มารดา สบ ด้ ถูก ไป จาก ที่ นาง แก้ว
 กิริยา ตาม ล้าม ศรี มาตา มุขมา ก็ คดา ใดด พระ

เรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน

๙๓

พิจิตร คิดหลัง พระแผน มา อน อาโดย ศรี มาตาน้ำตา
ไหล ถึง ดับ แด บัง จะ ดง กระได พุกจาปราไศรย
กันไป มา พระพิจิตร มุขบาก็ว่าไป (เอง) พ่ออาโดย
ถูกรัก เป็น นักหนา ส่วน เจ้า ก็ จะ ไป เสีย ไกลตา ศรี
มาตา ไม่ รู้ อยู่ ใคร พระไวย เห็น หน้า ทำ ชิง ช้าง หา
เหมือน เมื่อ แต่ หลัง เคย มา ไม่ เชื้อ ถือ สร้อย ฟา ทุก
ทำ ไป เขา คง ยุง ให้ แต่ คำ ตี จะได้ พัง คุณ ย่า ก็
หา ไม่ แก เหลว ไหล หดง เละ ฟู เติ้ม ที่ จะ พัง พา
หน้า ไหน เห็น ไม่ มี พ่อ น หนัก ใจ ด้วย ไกลตา (รับ)
พระแผน กราบ ท้าว ว่า (เอง) เกด้า กระผม ย่า ปราบรณ
ไป เคย เคย ตี กว่า จะเป็น อไร มี กับ ศรี มาตา ถูกรัก
ดัง ดวง ตา ย่า รกาย ถูก กลับ ไป ไช้ ถูก จะ เคย ละ
คง จะ แก่ แค่น มั่น ให้ หาย ถึง แม่ หนู อยู่ เป็ดยว เดี่ยว
ตาย จะ ให้ พราย ทั้ง สอง อยู่ ของ กัน ช้าย ไวย มัว

หมอง ท้อง ยา แผลด ย่า แก่ แรด แดด เบอน ก เพอน พน
 จ้ง หลง เชอ พ้ง ความ ไป ตาม มั่น ดิบ ห้า วัน แด้ว ถูก
 จะ กลับ มา ที่ เจ็บใจ นั้นไว้ รุระณม ขอ รับ มื่อ มั่น
 ให้ กลม ส้ม น้ำ หนา จะ จับ ทั้ง คร คน ทำ มนต์ ยา
 แก่ หน้า คุณไว้ ให้ จ้ง ดี (ขับ) พระพิจิตร บุษบา จ้ง
 ว่า ไป (เอง) พ่อ เห็นใจ เจ้า มา แต่ ก่อน ก็ ขอ ตรง
 คง คด เจ้า ไม่ มี นับ ปี มา แด้ว พ่อ วางใจ ค่อย อยู่
 จ้ง ดี หนะ ศรี มา ตา พัง พ่อ แม่ ว่า อย่า ร้อง ให้ พ่อ แม่
 ใช้ ไม่ รัก ลูก เมื่อไร อยู่ ได้ ก็ จะ อยู่ ด เกิด หน้า (ร้อง)
 ครน ปลดขอบ ลูก รัก แด้ว ก็ ลง เวรอน หน เออน ฮา โดยใจ
 เชื้อ ช่า ถูก ล่าว กราบ พ่อ แม่ แด ลุด ตา พระพิจิตร
 บุษบา ก็ ตา ไถด ๒ ๓๖ คำ เพลง ดึง

ขั้ ๐ ครานน พระแผน แส่น ภาฤทธิ พระ
 พิจิตร ทัต ตา รา ไม่ ไหว ถอด ตาม ฟา พน ย่น แกว่ง

โกว หวด เข้าไป หน้า หอย นรท ที่ พวก บ่าวไพร่
 พระไวย ตกใจ วัง ทั้ง ผู้หญิง ผู้ชาย ตกยหรี พระแผน
 แค้นใจใช้ พอดี (เอง) อ้ายไวย ๆ มา เล่น กัน
 เด็ด ขาด กันไปใช้ ลูก พ่อ ภู แก่เก่า เข้าขอไม่ ขอพรัน
 ถึง ภู คาย หาย งอ ภู ขอพรัน เมีย ม่อย นิ่ง ด้วย กัน ก็
 ดู เอา เฮ้ย หลบ หัวไปไหนไม่ออกมา (จับ) ตะกะถาง
 แดก ปา หัว นอน เข้า ปา มั่ง ๆ หลาย ครั่ง ดังไม้ เมา
 พระไวย เข้า เรือน เงียบไม่ เกรี้ยว เถย ทอง ประศรี ร้อง
 คำ ใน คา ซัน (เอง) คโมย ปล้น กตาง วัน ชาว
 บ้าน เฮ้ย แค้น ยศ คุ้ม ใหญ่ ภู ไม่ เคย เด็กเหว
 ไป บอก กรมเมือง มา (จับ) พระแผน แค้นแม่ ไม่นิ่งได้
 ปากะถาง ผาง เข้าไป ที่ ริมฝา ทอง ประศรี ร้อง (เอง)
 ว้าย ภู คาย ตะวา (จับ) บิด ประศรี ร้อง คำ เช็ดโร ข
 ๘๒ คำ เกรจา

ข้า ๑ ครา นน คุณหญิง แก้ว กิรยา เห็น
 ภู่นาย นกหนา พากันได้ โถมถ้ำเอาใจ ใช้เชิง
 โย (เอง) พุกโช่ๆ จวน คำนำรำคาญ (ข้า) พระ
 แผน พยักเมื่อยเดินเรื่อยไป ครั้นมาถ้ำร้องไห้ น่าสงสาร
 ถึง บรรดาเรือน ก็ ยิง มัง นาน กราบกราบ พระแผน แมน
 มิดา (เอง) พ่อ เจ้า ประคุณ ทูลหัว ของ ลูกเฮ้ย จะ
 ละเลย ลูกได้ ไม่ เห็น หน้า ลูกจะ พัง บุญใคร ด้วย
 ไกล ตา สร้อย ฟ้า เลียด แซง ตำระพรรณ พระ
 นายไวย เหมือนไฟ กำ เวน หลง เขา ยุง ยั่ว ยวน
 ให้ บ้วน บัน เอา ฟัน ฝอย ทอย ประทก ชุกตะนัน
 โอ้ นันวัน ลูกจะไหม้ ไฟแปน จุน (ข้า) รำ พดางนางชัذن
 อูรายะเยือก ด้ายาย ผม กม เกิดอก กระดานฝุ่น (เอง)
 ลูก คงมวย ช่วย ลูกด้วย พ่อ เจ้า ประคุณ (ข้า) กอด
 ทาว พ่อ ชุกมุน ภู่น วันทา พระแผน แค้น พิศ วาศ ลูก

เรื่อง ชุน ช้าง ชุน แผ่น

๘๕

(เอง) พ่อ ก็ ผูกใจ รักเจ้านักหนา พ่อได้ ตั้ง
พราย รวง อยู่ สองรา คอย รักษาไทย ผัว อย่า กัดขี้เถย
พ่อไป พ่อจะได้ กระทบ ทับ หวด มา จม อ้ายไวย ซึ่งไม่
นัง เคย ทำให้ ปวดชวด จอของบ้องเยาะ เย้ย จะ เคย
เคย ปรา ทอย อี สร้อยฟ้า ชักไซ้ ให้ กลับวันเป็น
ด้าย ถ้าวระพัตมนต์เล่นให้ เด็ด ภาดา กลับไปเรือน เกิด
ชี ศรีมาดา จวนเพ ลา คำ พ่อจะ ขอไป (ขับ)
ศรีมาดาได้กาน์ทา พ่อ น้ำตา คดขยี้ สิ้น ให้
ย่องเหี้ยว หลั่ง มา เหลืออาไโดย พระแผน ถอนใจ
ใหญ่ ไป ชน ช้าง ข ๓๘ คำ เติบ ดั่งโอศ

ปิด ม่าน หมด ชุค

ศุภมัตต

